

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ पञ्चमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः ॥

देवा॒सुराः संय॑त्ता आस॒न् ते दे॒वा विज॑यमु॒पय॑न्तोऽग्नौ
वा॒मं वसु॑ सं न्य॑दधते॒दमु॑ नो भविष्यति॒ यदि॑ नो जे॒ष्यन्तीति॑
तद॒ग्निर्न्य॑कामयत् तेनापा॑क्रामत् तद्दे॒वा विजि॑त्या॒वरु॑रु॒थ्समा॑ना
अन्वा॑यन् तद॒स्य सह॑साऽदि॒थ्सन्त॑ सौऽरोदी॒द्यदरो॑दीत् तद्रु॒द्रस्य॑
रु॒द्रत्वं यद॑श्व॒र्षीय॑त् तद् (१)

र॑ज॒त॒ हिर॑ण्यमभवत् तस्मा॑द्रज॒त॒ हिर॑ण्यमदक्षि॒ण्यम॑श्रुज॒
हि यो ब॒र्हिषि॑ ददाति पुराऽस्य॑ संव॒त्सरा॑द्बृ॒हे रु॑दन्ति॒ तस्मा॑द्ब॒र्हिषि॑
न दे॒य॒ सौऽग्नि॑र॒ब्रवी॑द्वा॒ग्यंसा॒न्यथ॑ व इ॒दमि॑ति पुनरा॒धेयं॑ ते
के॒वल॑मित्य॑ब्रुवन्ब्रुवत् खलु स इत्य॑ब्रवी॒द्यो म॑द्दे॒वत्य॑म॒ग्निमा॑दधाता
इति॑ तं पू॒षाऽऽध॑त्ते तेन॑ (२)

पू॒षाऽऽध॑र्नोत् तस्मा॑त् पौ॒ष्णाः प॒शव॑ उच्यन्ते॒ तं त्वष्टा॑ऽऽध॑त्ते
तेन॑ त्वष्टा॑ऽऽध॑र्नोत् तस्मा॑त् त्वा॒ष्ट्राः प॒शव॑ उच्यन्ते॒ तं मन॑ुराऽध॑त्ते
तेन॑ मन॑ुराध॑र्नोत् तस्मा॑न्मान॒व्यः प्र॒जा उ॑च्यन्ते॒ तं धा॒ताऽऽध॑त्ते तेन॑
धा॒ताऽऽध॑र्नोत्संव॒त्सरो॒ वै धा॒ता तस्मा॑त्संव॒त्सरं॑ प्र॒जाः प॒शवो॑ऽनु प्र
जा॑यन्ते॒ य ए॒वं पु॑नरा॒धेय॑स्यर्द्धि॒ वे- (३)

दध्नोत्येव योऽस्यैवं बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं वा
 अग्निराहित इच्छमानः प्रजां पशून् यजमानस्योपं दोद्रावोद्वास्य
 पुनरा दधीत भागधेयेनैवैनं समर्धयत्यथो शान्तिरेवास्यैषा
 पुनर्वस्वोरा दधीतैतद्वै पुनराधेयस्य नक्षत्रं यत्पुनर्वसू स्वायामेवैनं
 देवतायामाधाय ब्रह्मवर्चसी भवति दर्भैरा दधात्ययांतयामत्वाय
 दर्भैरा दधात्यद्ध्य एवैनमोषधीभ्योऽवरुध्याऽऽधत्ते पञ्चकपालः
 पुरोडाशो भवति पञ्च वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनमवरुध्याऽ-
 ऽधत्ते॥ (४)

अशीयत् तत् तेन वेदं दर्भैः पञ्चविंशतिश्च॥—————[१]

परा वा एष यज्ञं पशून् वपति योऽग्निमुद्वासयते पञ्चकपालः
 पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशवो यज्ञमेव पशून् व रुन्धे
 वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा
 ऋतायवः पुराऽन्नमक्षन् पङ्क्तौ याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः
 पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (५)

धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
 प्रति तिष्ठति यद्वा अग्निराहितो नर्ध्यते ज्यायो भागधेयं
 निकामयमानो यदाग्नेयं सर्वं भवति सैवास्यर्धिः सं वा
 एतस्य गृहे वाक् सृज्यते योऽग्निमुद्वासयते स वाचः सः सृष्टां
 यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो भवन्ति वाचो विधृत्यै
 यजमानस्यापराभावाय (६)

विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपांशु यजति यथा वामं वसुं
विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं निराह यथा
वामं वसुं विविदानः प्रकाशं जिगमिषति तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा
प्रयाजेन वर्षद्वरोत्यायतनादेव नैति यजमानो वै पुरोडाशः पशवं
एते आहुती यदभितः पुरोडाशमेते आहुती (७)

जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परि गृह्णाति कृतयजुः
सम्भृतसम्भार इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न यजुः कर्तव्यमित्यथो
खलु सम्भृत्या एव सम्भाराः कर्तव्यं यजुर्यज्ञस्य समृद्धौ
पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुत्स्यूतं वासः पुनरुत्सृष्टोऽनुद्वान्
पुनराधेयस्य समृद्धौ सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वा इत्यग्निहोत्रं
जुहोति यत्रयत्रैवास्य न्यक्तं तत (८)

एवैनमव रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
तस्य वरुण एवर्णयादाग्निवारुणमेकादशकपालमनु निर्वपेद्यं
चैव हन्ति यश्चास्यर्णयात्तौ भागधेयेन प्रीणाति नाऽऽर्तिमाच्छति
यजमानः॥ (९)

आऽपराभावाय पुरोडाशमेते आहुती ततः षट्त्रिंशच्च॥—————[२]

भूमिर्भूम्रा द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा उपस्थे ते देव्यदिते-
ऽग्निमन्नादमन्नाद्यायाऽऽदधे॥ आऽयं गौः पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं
पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः॥ त्रिंशद्धाम वि राजति वाक्पतङ्गाय

शिश्रिये। प्रत्यस्य वह द्युभिः॥ अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना।
व्यख्यन्महिषः सुवः॥ यत् त्वा (१०)

क्रुद्धः परोवपं मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्रे तत्
तव पुनस्त्वोदीपयामसि॥ यत् ते मन्युपरोप्तस्य पृथिवीमनु
दध्वसे। आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन्॥
मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु।
बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्॥ सप्त ते
अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्त (११)

ऋषयः सप्त धाम प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्ताधा त्वा यजन्ति सप्त
योनीरा पृणस्वा घृतेन॥ पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्र इषाऽऽयुषा।
पुनर्नः पाहि विश्वतः॥ सह रय्या नि वर्तस्वाग्रे पिन्वस्व धारया।
विश्वप्स्त्रिया विश्वतस्परि॥ लेकः सलेकः सुलेकस्ते न आदित्या
आज्यं जुषाणा विंयन्तु केतः सकेतः सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं
जुषाणा विंयन्तु विवस्वाः अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं
जुषाणा विंयन्तु॥ (१२)

त्वा जिह्वाः सप्त सुकेतस्ते नस्त्रयोदश च॥ [३]

भूमिर्भूमा द्यौर्वरिणेत्याहाऽऽशिषैवैनमा धत्ते सर्पा वै
जीर्यन्तोऽमन्यन्त स एतं कसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्
ततो वै ते जीर्णास्तनूरपाघ्नत सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमा

दधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पूतमेव पृथिवीमन्नाद्यं
नोपानमृत्सैतं (१३)

मन्त्रमपश्यत् ततो वै तामन्नाद्यमुपानमृद्यत्सर्पराज्ञियां
ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो अस्यामेवैनं
प्रतिष्ठितमा धत्ते यत्वा क्रुद्धः परोवपेत्याहापहुत एवास्मै तत्
पुनस्त्वोर्द्धापयामसीत्याह समिन्ध एवैनं यत्ते मन्युपरोत्स्येत्याह
देवताभिरे- (१४)

वैनं सं भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते योऽग्निमुद्वासयते
बृहस्पतिवत्यर्चोपं तिष्ठते ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञं
सं दधाति विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधात्वित्याह सन्तत्यै विश्वे देवा
इह मादयन्तामित्याह सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति सप्त ते
अग्ने समिधः सप्त जिह्वा - (१५)

इत्याह सप्तसप्त वै सप्ताधाऽग्नेः प्रियास्तनुवस्ता एवाव
रुन्धे पुनरूर्जा सह रय्येत्यभितः पुरोडाशमाहुती जुहोति
यजमानमेवोर्जा च रय्या चोभयतः परि गृह्णात्यादित्या वा
अस्माल्लोकादमुं लोकमायन्तेऽमुष्मिल्लोके व्यतृष्यन्त इमं
लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् होमानजुहवुस्त आर्ध्ववन् ते
सुवर्गल्लोकमायन् यः पराचीनं पुनराधेयादग्निमादधीत स एतान्

होमां॑ञ्जुहयाद्यामे॒वाऽऽदित्या॑ ऋद्धि॒मार्ध्व॑न् तामे॒वध्नो॑ति॥ (१६)

ए॒तमे॒व जि॒ह्वा ए॒तान् पञ्च॑विंशतिश्च॥ [४]

उ॒प॒प्र॒यन्तो॑ अध्व॒रं म॒न्त्रं वो॑चेमा॒ग्रयै॑। आ॒रे अ॒स्मे च॑
शृ॒ण्व॒ते॥ अ॒स्य प्र॒त्नाम॑नु द्युत॑ः शु॒क्रं दु॑दुहे॒ अह्न॑यः। प॒यः
सह॑स्र॒सामृ॑षिम्॥ अ॒ग्नि॒र्मूर्धा दि॒वः क॒कुत् प॑तिः पृथि॒व्या अ॒यम्।
अ॒पाः रे॒ताः सि जि॒न्व॒ति॥ अ॒यमि॒ह प्र॑थ॒मो धा॑यि धा॒तृभि॑र्होता
यजि॑ष्ठो अध्व॒रेष्वी॑ड्यः। यम॑प्र॒वानो॑ भृ॒गवो॑ विरु॒चुर्व॑नेषु चि॒त्रं
वि॒भुवं वि॒शेर्वि॑शे॥ उ॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॑हुव॒ध्या (१७)

उ॒भा रा॑ध॒सः स॒ह मा॑द॒यध्नै॑। उ॒भा दा॒तारा॑वि॒षाः र॑यी॒णामु॒भा
वाज॑स्य सा॒तयै॑ हुवे वा॒म्॥ अ॒यं ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्वियो॒ यतो॑ जा॒तो
अ॒रोच॑थाः। तं जा॒नन्न॑ग्र आ॒ रो॒हाथा॑ नो वर्ध॒या र॒यिम्॥ अ॒ग्र
आयू॑ःषि पव॒स् आ सु॒वोर्ज॑मिषं च नः। आ॒रे बा॑ध॒स्व दु॒च्छुना॑म्॥
अ॒ग्ने प॑व॒स्व स्व॑पा अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॒त्पोष॑ः र॒यिं (१८)

म॒यि॥ अ॒ग्ने पा॑व॒क रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ दे॒व जि॒ह्वया॑। आ दे॒वान्
व॑क्षि॒ यक्षि॑ च॥ स नः॑ पा॒वक॑ दी॒दिवो॑ऽग्ने दे॒वाः इ॒हाऽऽव॑ह। उ॒प
य॒ज्ञः ह॒विश्च॑ नः॥ अ॒ग्निः शु॒चि॒व्रत॑त॒मः शु॒चि॒र्वि॒प्रः शु॒चिः क॒विः।
शु॒चीं रो॑च॒त आ॑हु॒तः॥ उ॒द॒ग्ने शु॒चं य॒स्तव॑ शु॒क्रा भ्रा॑ज॒न्त ई॒रते॑। तव॒
ज्योती॑ऽप्य॒र्चयः॑॥ आ॒यु॒र्दा अ॒ग्नेऽस्या॑यु॒र्मे (१९)

देहि वर्चो॒दा अ॒ग्नेऽसि॒ वर्चो॑ मे देहि तनु॒पा अ॒ग्नेऽसि॒ तनु॑व॒
मे पा॒ह्य॒ग्ने यन्मे॑ तनु॒वा ऊ॒नं तन्म॑ आ पृ॒ण चि॒त्रा॒वसो॑ स्व॒स्ति ते॑
पा॒र॒म॒शी॒येन्धा॑नास्त्वा श॒त॑ ह॒िमा॑ द्युमन्तः॒ समि॑धीमहि वय॑स्वन्तो
वय॑स्कृतं यश॑स्वन्तो यश॑स्कृतः॒ सुवी॑रा॒सो अ॒दा॑भ्यम्। अ॒ग्ने
स॒प॒त्न॒द॒म्भ॒नं व॑र्षि॒ष्टे अ॒धि ना॑के॑॥ सं त्वम॑ग्ने सूर्य॑स्य वर्च॑साऽग॒थाः
स॒मृषी॑णाः॒ स्तु॒तेन॒ सं प्रि॒येण॒ धाम्ना॑। त्वम॑ग्ने सूर्य॑वर्चा अ॒सि सं
मा॒मायु॑षा॒ वर्च॑सा प्र॒जया॑ सृज॥ (२०)

आ॒हु॒व॒ध्यै र॒यिं मे॒ वर्च॑सा स॒प्तद॑श च॥ [५]

सं प॑श्यामि प्र॒जा अ॒ह॒मिडं॑प्रजसो मान॒वीः। सर्वा॑ भवन्तु नो
गृ॒हे॥ अ॒म्भः स्था॒म्भो वो॑ भक्षीय॒ महः॑ स्थ॒ महो॑ वो भक्षीय॒ सहः॑ स्थ॒
सहो॑ वो भक्षीयो॒र्जः स्थो॑र्जं वो भक्षीय॒ रेव॑ती॒ रम॑ध्वम॒स्मि॒ल्लो॒के-
ऽस्मिन् गो॒ष्ठेऽस्मिन्॑ क्षये॒ऽस्मिन् योना॑वि॒हैव॑ स्ते॒तो मा॑ऽप॒ गात॑
ब॒ह्वी॒र्मे भू॑यास्त (२१)

स॒ःहि॒ता॒सिं वि॒श्वरू॑पीरा मो॒र्जा वि॒शाऽऽगौ॑प॒त्येना॑ऽ-
ऽरा॒य॒स्पोषे॑ण स॒हस्र॑पोषं वः पु॒ष्यासं॑ म॒यि वो॒ रायः॑ श्रयन्ताम्॥
उ॒प॒ त्वाऽग्ने॑ दि॒वेदि॑वे दोषा॑वस्तर्धि॒या व॒यम्। नमो॑ भ॒रन्त॑ एम॑सि।
राज॑न्तमध्व॒राणां॑ गो॒पामृ॑तस्य दीदि॑विम्। वर्ध॑मान॒ः॒ स्वे दमे॑॥
स नः॑ पि॒तेवं॑ सूनवे॒ऽग्ने सू॒पाय॑नो भ॒व। सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑॥
अ॒ग्ने (२२)

त्वं नो अन्तमः। उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः॥ तं त्वा
 शोचिष्ठ दीदिवः। सुम्राय नूनमीमहे सखिभ्यः॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाः।
 अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः॥ ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां पश्यत
 रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः
 स्योना माऽऽविशतेरा मदः। सहस्रपोषं वः पुष्यासं (२३)

मयि वो रायः श्रयन्ताम्॥ तथ्संवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
 धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥ सोमानु३ स्वरणं कृणुहि
 ब्रह्मणस्पते। कक्षीवन्तं य औशिजम्॥ कदा चन स्तरीरसि नेन्द्र
 सश्वसि दाशुषे। उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते॥
 परिं त्वाऽग्ने पुरं वयं विप्र३ सहस्य धीमहि। धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारं
 भङ्गुरावतः॥ अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयास३
 सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना भूयाः शत३ हिमास्तामाशिषमा शासे
 तन्तवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीम्॥ (२४)

भूयास्त स्वस्तयेऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्नत्रि३शच्च॥ [६]

अयंज्ञो वा एष योऽसामोपप्रयन्तो अध्वरमित्याह
 स्तोममेवास्मै युनत्तुपेत्याह प्रजा वै पशव उपेमं लोकं
 प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपैत्यस्य प्रत्नामनुद्युतमित्याह सुवर्गो
 वै लोकः प्रत्नः सुवर्गमेव लोक३ समारोहत्यग्निर्मूर्धा दिवः
 ककुदित्याह मूर्धानं- (२५)

मेवैनं॑ समा॒नानां॑ करोत्यथो॑ देवलो॒कादे॒व म॑नुष्यलो॒के
प्रति॑तिष्ठत्ययमिह प्रथ॑मो धा॒यि धा॒तृभिरि॒त्याह॑ मुख्यमेवैनं॑
करोत्यु॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॒ध्या इ॒त्याहौ॒जो ब॒लमे॒वाव॑ रुन्धेऽयं
ते योनि॑र॒ऋत्विय॑ इत्या॒ह प॒शवो॒ वै र॒यिः प॒शूने॒वाव॑ रुन्धे ष॒ड्विरुपं॑
तिष्ठते॒ षड्वा- (२६)

ऋत॑व॒ ऋतु॒ष्वेव॒ प्रति॑ तिष्ठति ष॒ड्विरुत्तरा॑भिरुपं तिष्ठते द्वाद॑श
सं प॑द्यन्ते द्वाद॑श मा॒साः संव॑त्सरः संव॑त्सर ए॒व प्रति॑ तिष्ठति
यथा॒ वै पुरु॑षोऽश्वो॒ गौर्जी॑र्यत्ये॒वम॒ग्निरा॑हि॒तो जी॑र्यति संव॑त्सरस्य
प॒रस्ता॑दा॒ग्निपा॒वमा॒नीभि॒रुपं॑ तिष्ठते पुन॑र्न॒वमे॒वैनं॑म॒जरं॑ करोत्यथो॑
पुना॒त्येवो॒पं तिष्ठते॒ योगं॑ ए॒वास्यै॒ष उपं॑ तिष्ठते (२७)

दमं॑ ए॒वास्यै॒ष उपं॑ तिष्ठते या॒ज्ञैवा॒स्यैषो॒पं तिष्ठते॒ यथा॒
पापी॑या॒ञ्छेय॑स आ॒हृत्य॑ नम॒स्यति॑ ता॒दृगे॒व तदा॑यु॒र्दा अ॑ग्रेऽस्यायु॑र्मे
दे॒हीत्या॑हाऽऽयु॒र्दा ह्ये॒ष वर्चो॑दा अ॑ग्रेऽसि॒ वर्चो॑ मे दे॒हीत्या॑ह वर्चो॑दा
ह्ये॒ष त॑नूपा अ॑ग्रेऽसि॒ तनु॑व॒ मे पा॒हीत्या॑ह (२८)

त॑नूपा ह्ये॒षोऽग्रे॒ यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं त॒न्म आ॑ पृ॒णेत्या॑ह॒ यन्मे॑
प्र॒जायै॑ प॒शूना॑मूनं त॒न्म आ॑ पू॒रये॑ति वावै॒तदा॑ह॒ चित्रा॑व॒सो स्व॒स्ति
ते पा॒रम॑शी॒येत्या॑ह॒ रात्रि॑र्वै चि॒त्राव॑सु॒रव्यु॑ष्ट्यै॒ वा ए॒तस्यै॑ पु॒रा ब्रा॑ह्म॒णा
अ॑भैषु॒र्व्यु॑ष्टिमे॒वाव॑ रुन्ध॒ इन्धा॑नास्त्वा श॒तं (२९)

हि॒मा इ॒त्याह॑ श॒तायुः॑ पुरु॑षः श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये प्रति॑

तिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म वै देवा असुराणां
 शततर्ह्याः स्तृहन्ति यदेतया समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं
 यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अछम्बद्वारं सं त्वमग्ने सूर्यस्य
 वर्चसा गथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति वावैतदाह त्वमग्ने
 सूर्यवर्चा असीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते॥ (३०)

मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतमहं षोडश च॥ [७]

सं पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः
 पशवस्तानेवाव रुन्धेऽम्भुः स्थाम्भो वो भक्षीयेत्याहाम्भो ह्येता
 महः स्थ महो वो भक्षीयेत्याह महो ह्येताः सहः स्थ सहो वो
 भक्षीयेत्याह सहो ह्येता ऊर्जस्थोर्ज वो भक्षीये- (३१)

त्याहोर्जो ह्येता रेवती रमध्वमित्याह पशवो वै रेवतीः
 पशूनेवात्मन् रमयत इहैव स्तेतो माऽपं गातेत्याह ध्रुवा एवैना
 अनपगाः कुरुत इष्टकचिद्वा अन्योऽग्निः पशुचिदन्यः संहितासिं
 विश्वरूपीरिति वथ्समभि मृशत्युपैवैनं धत्ते पशुचितमेनं कुरुते
 प्र (३२)

वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते य आहवनीयमुपतिष्ठते
 गार्हपत्यमुप तिष्ठतेऽस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यथो गार्हपत्यायैव
 नि हुते गायत्रीभिरुप तिष्ठते तेजो वै गायत्री तेज एवात्मन् धत्ते-
 ऽथो यदेतं तृचमन्वाह सन्तत्यै गार्हपत्यं वा अनु द्विपादो वीराः

प्रजायन्ते य एवं विद्वान् द्विपदाभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठत - (३३)

आऽस्य वीरो जायत ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां पश्यतेत्याहा-
ऽऽशिषमेवैतामा शास्ते तथ्संवितुर्वरेण्यमित्याह प्रसूत्यै सोमान्
स्वरणमित्याह सोमपीथमेवाव रुन्धे कृणुहि ब्रह्मणस्पत इत्याह
ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे कदा च न स्तरीरसीत्याह न स्तरीः रात्रिं
वसति (३४)

य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते परि त्वाऽग्ने पुरं वयमित्याह
परिधिमेवैतं परि दधात्यस्कन्दायाग्ने गृहपत इत्याह
यथायजुरेवैतच्छ्रुतः हिमा इत्याह शतं त्वां हेमन्तानिन्धिषीयेति
वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिषमा शासे
तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात्तैजस्व्येवास्य
ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीमिति
ब्रूयाद्यस्य पुत्रो जातः स्यात् तेज एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं
दधाति॥ (३५)

ऊर्जं वो भक्षीयेति प्र गार्हपत्यमुपतिष्ठते वसति ज्योतिष्मतीमेकान्नत्रिः शब्दः

अग्निहोत्रं जुहोति यदेव किं च यजमानस्य स्वं तस्यैव तद्वेतः
सिञ्चति प्रजनने प्रजननं हि वा अग्निरथौषधीरन्तंगता दहति
तास्ततो भूयसीः प्रजायन्ते यत्सायं जुहोति रेत एव तथ्सिञ्चति
प्रैव प्रातस्तनैनं जनयति तद्वेतः सिक्तं न त्वष्ट्राऽविकृतं प्रजायते

यावच्छो वै रेतंसः सिक्तस्य (३६)

त्वष्टा रूपाणि विकरोति तावच्छो वै तत्प्रजायत एष वै दैव्यस्त्वष्टा यो यजते बह्वीभिरुप तिष्ठते रेतंस एव सिक्तस्य बहुशो रूपाणि वि करोति स प्रैव जायते श्वःश्वो भूयान् भवति य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते ऽहर्देवानामासीद्रात्रिरसुराणां ते ऽसुरा यद्देवानां वित्तं वेद्यमासीत्तेन सह (३७)

रात्रिं प्राविशन् ते देवा हीना अमन्यन्त तैऽपश्यन्नाग्नेयी रात्रिराग्नेयाः पशवं इममेवाग्निं स्तवाम् स नः स्तुतः पशून् पुनर्दास्यतीति तैऽग्निमस्तुवन्त्स एभ्यः स्तुतो रात्रिया अध्यहरभि पशून्निर्जित् ते देवाः पशून् वित्वा कामा अकुर्वत् य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते पशुमान् भवत्या- (३८)

दित्यो वा अस्माल्लोकादमुं लोकमैत्सोऽमुं लोकं गत्वा पुनरिमं लोकमभ्यध्यायत्स इमं लोकमागत्य मृत्योरविभेन्मृत्युसंयुत इव ह्ययं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निं स्तवानि स मां स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति सोऽग्निमस्तौत्स एनं स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्य - (३९)

एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोकमेति सर्वमायुरेत्यभि वा एषोऽग्नी आ रोहति य एनावुपतिष्ठते यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुप तिष्ठते न प्रातः

स९ हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयाश्च पापीयाश्चासाते
ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यन्- (४०)

नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तमस्तरत्युपस्थेयोऽग्नी(३)र्नोप-
स्थेया(३) इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै योऽहरहराहृत्याथैनं याचति स इन्वै
तमुपाच्छत्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति तस्मान्नोपस्थेयोऽथो
खल्वाहुराशिषे वै कं यजमानो यजत इत्येषा खलु वा - (४१)

आहिताग्नेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः प्रजापतिः
पशूनसृजत ते सृष्टा अहोरात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दोभिरन्व-
विन्दद्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तदन्विच्छति न तत्र
जाम्यंस्तीत्याहुर्योऽहरहरुपतिष्ठत इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्मुपतिष्ठते
प्रत्येनमोषति यः पराङ् विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति कवातिर्यङ्ङिवोप
तिष्ठेत नैनं प्रत्योषति न विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति॥ (४२)

सिक्तस्य सह भवति यो यत्खलु वै पशुभिस्त्रयोदश च॥—[९]

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्ने। तत्त्वं
बिभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं नाम बिभराण्यग्ने॥ मम नाम तव च
जातवेदो वासंसी इव विवसानौ ये चरावः। आयुषे त्वं जीवसे
वयं यथायथं वि परि दधावहे पुनस्ते॥ नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्धाय
नमोऽनाधृष्टाय नमः सम्राजे। अषाढो (४३)

अग्निर्बृहद्वया विश्वजिह्वसहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः॥ त्वत्पितारो अग्ने

देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः। सं मामायुषा सं गौपत्येन सुहिते
 मा धाः॥ अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं भगवत्तमोऽयं सहस्रसातमः।
 अस्मा अस्तु सुवीर्यम्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं
 समिमं दधातु। या इष्टा उपसो निम्रुचश्च ताः सं दधामि हविषा
 घृतेन॥ पर्यस्वतीरोषधयः (४४)

पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः। अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र सः
 सृज॥ अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छेकेयं तन्मे राध्यताम्॥
 अग्निं होतांरमिह तं हुवे देवान् यज्ञियांनिह यान् हवामहे॥ आ
 यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा हविषो मे अस्य॥ कस्त्वा
 युनक्ति स त्वा युनक्तु यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति (४५)

वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम्॥ अभिन्नो
 घर्मो जीरदानुर्यत आत्तस्तदगन् पुनः। इध्मो वेदिः परिधयश्च सर्वे
 यज्ञस्याऽऽयुरनु सं चरन्ति॥ त्रयस्त्रिंशत्तन्तवो ये वितन्त्रिरे य इमं
 यज्ञं स्वधया ददन्ते तेषां छिन्नं प्रत्येतदधामि स्वाहा घर्मो देवाः
 अप्येतु॥ (४६)

अषाढ ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र यातु परावतः। अग्निरुक्थेन वाहसा॥
 ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्। अजस्रं घर्ममीमहे॥
 वैश्वानरस्य दसनाभ्यो बृहदरिणादेकः स्वपस्यया कविः। उभा
 पितरा महयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी भूरिरेतसा॥ पृष्ठो दिवि पृष्ठो

अ॒ग्निः पृ॑थि॒व्यां पृ॑ष्ठो वि॒श्वा ओष॑धी॒रा वि॑वेश। वै॒श्वा॒न॒रः स॑ह॒सा
पृ॑ष्ठो अ॒ग्निः स नो॒ दिवा॒ स (४७)

रि॒षः पा॑तु न॒क्तम्॥ जा॒तो यद॑ग्रे भुव॑ना व्य॒ख्यः प॒शुं न गो॑पा
इ॒र्यः परि॑ज्मा। वै॒श्वा॒न॒र ब्र॑ह्म॒णे वि॒न्द गा॑तुं यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः सदा॑
नः॥ त्वम॑ग्रे शो॒चिषा॑ शोशु॑चान् आ रोद॑सी अपृ॒णा जा॑य॒मानः। त्वं
दे॒वाꣳ अ॒भि॒श॑स्तेरमु॒ञ्चो वै॒श्वा॒न॒र जा॑तवेदो महि॒त्वा॥ अ॒स्माक॑मग्रे
म॒घव॑त्सु धा॒र्याना॑मि क्ष॒त्रम॒जरꣳ सु॒वीर्य॑म्। व॒यं ज॑येम श॒तिनꣳ
सह॑स्त्रिणं वै॒श्वा॒न॒र (४८)

वाज॑मग्रे तवो॒तिभिः॥ वै॒श्वा॒न॒रस्य॑ सु॒मतौ स्या॑म॒ राजा॒ हि॒कं
भुव॑नानामभि॒श्रीः। इ॒तो जा॒तो वि॒श्वमि॑दं वि च॑ष्टे वै॒श्वा॒न॒रो य॑तते
सूर्ये॑ण॥ अ॒व ते॒ हेडो॑ वरु॒ण नमो॑भिर॒व य॒ज्ञेभि॑रीमहे ह॒विर्भिः॑।
क्षय॑न्न॒स्मभ्य॑मसुर प्रचेतो॒ राज॑न्नेनाꣳसि शि॒श्रथः॑ कृ॒तानि॑॥
उदु॑त्त॒मं वरु॑ण पा॒शम॒स्मदवा॑ध॒मं वि म॑ध्य॒मꣳ श्र॑थाय। अथा॑
व॒यमा॑दित्य (४९)

ब्र॒ते तवा॑ना॒गसो॑ अ॒दित॑ये स्याम॥ द॒धि॒क्राव्णो॑ अ॒कारि॑षं
जि॒ष्णोर॑श्व॒स्य वा॒जिनः॑॥ सु॒रभि॑ नो मु॒खा क॑र॒त् प्र ण॒ आयूꣳषि॑
तारि॑षत्॥ आ द॑धि॒क्राः श॑व॒सा प॒ञ्च कृ॑ष्टीः सूर्य इ॒व ज्योति॑षा॒
ऽप॑स्त॒तान। स॒हस्र॑साः श॒तसा॑ वा॒ज्यर्वा॑ पृ॒णक्तु॑ म॒ध्वा स॑मि॒मा
वचाꣳसि॑॥ अ॒ग्निर्मूर्धा॑ भुवः। मरु॑तो यद्ध॒ वो दि॒वः सु॑म्रा॒यन्तो॑
हवा॑महे। आ तू न (५०)

उप॑ गन्त॒न॥ या वः॑ शर्म॑ श॒शमा॒नाय॒ सन्ति॑ त्रि॒धातू॑नि
 दा॒शुषे॑ यच्छ॒ताधि॑। अ॒स्मभ्य॑ तानि॑ मरु॒तो वि य॑न्त र॒यिं नो॑
 धत्त॑ वृष॒णः सु॒वीर॑म्॥ अदि॑तिर्न उरु॒ष्यत्व॑दि॒तिः शर्म॑ यच्छ॒तु।
 अदि॑तिः पा॒त्व॑हंसः॥ म॒हीमू॒ षु मा॒तर॑ सु॒व्रता॑नामृ॒तस्य॑
 पत्नी॒मव॑से हुवे॒म। तु॒वि॒क्ष॒त्राम॒जर॑न्तीमु॒रूची॑ सु॒शर्मा॑ण॒मदि॑तिः
 सु॒प्रणी॑तिम्॥ सु॒त्रामा॑णं पृथि॒वीं द्या॑म॒नेह॑स सु॒शर्मा॑ण॒मदि॑तिः
 सु॒प्रणी॑तिम्। दै॒वीं ना॒वः स्व॑रि॒त्राम॑ना॒गस॑म॒स्रव॑न्ती॒मा रु॑हे॒मा
 स्व॒स्तये॑॥ इ॒मा सु॑ ना॒वमा॑रु॒हः श॒तारि॑त्रा॒ श॒तस्फ्या॑म्।
 अ॒च्छि॑द्रां पा॒रयि॑ष्णुम्॥ (५१)

दि॒वा स॒ सह॑स्रि॒णं वैश्व॑ान॒राऽऽदि॒त्य तू नो॑ऽने॒हस॑ सु॒शर्मा॑ण॒मेका॒न्नवि॑श॒तिः

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>